

De jury van de Anton Wachterprijs 2024, bestaande uit Joke Linders, Marja Pruis, Gerbrand Bakker, Kees 't Hart en Geart de Vries kreeg dit jaar 99 romandebuten voorgelegd. Een mooi resultaat als je naar het gemiddeld aantal debuterende schrijvers kijkt van de afgelopen jaren: het waren er tien meer dan de vorige editie (van 2022). We hebben ons ontfermd over een rijke en verrassende oogst aan thema's en personages in het werk van 'veelbelovende' auteurs. En na het nodige wikken en wegen maakten we uiteindelijk onze keuze.

In overleg met de organisatie hier in Harlingen is besloten de prijsuitreiking dit jaar anders te gaan doen dan vorige edities. Onze keuze van zes genomineerden hebben we van te voren naar buiten gebracht, maar – voor het eerst sinds het instellen van de prijs (1977) – : de uiteindelijke winnaar wordt hier vanmiddag bekendgemaakt. Wij vonden dit meer recht doen aan alle zes genomineerden die wat ons betreft stuk voor stuk meer aandacht mochten krijgen.

In alfabetische volgorde staan we nu eerst stil bij de zes kanshebbers en uiteindelijk komen we dus met de winnaar en met een uitgebreider verhaal over het prijswinnende debuut. Ik heb hier de enveloppe met de naam van de winnaar en die overhandig ik straks aan burgemeester Ina Sjerps.

Zes schrijvers dus, ieder met een heel eigen geluid:

Martien van Agtmaal beschrijft in *Het objectief* in een fonkelende, filosofische en geheel eigen taal een beweging, een voortgang zonder duidelijk doel, een koude tocht die alle kanten uitwaaiert. Een roman dus die over alles en niets gaat. Maar kun je een tekst waarvan je niet uit kunt maken of die nu utopisch of dystopisch is zo omschrijven? Natuurlijk niet. Voorin het boek van Van Agtmaal staat een motto van Gerrit Krol : 'een stad is eigenlijk niet meer dan de verdichting van een aantal bewegingen die zich dagelijks herhalen '. Een debutant die uit niets iets kan maken en die in staat is om een dergelijk motto nu eens niet alleen maar pretentius te laten klinken, maar de lezer vol genot van de eerste tot de laatste bladzijde op de uitwerking ervan te trakteren, die moet je koesteren.

Een soort eelt van **Rinske Bouwman** focust op mislukken of misplaatst voelen. Om aan een leven in rouw te ontsnappen vlucht een op de steppe van Mongolië opgegroeide jonge vrouw naar Nederland. In plaats van zich te concentreren op haar studie, accepteert ze een baantje in de koelvriesafdeling van een supermarkt. Aanvankelijk lijkt ze daar goed te gedijen – ze is immers vertrouwd met de kou - totdat Sarlag er op stille momenten ‘vleesbeeldjes’ zit te boetseren uit half ontdooide diepvriesprodukten. Wat eerst alleen maar eigenaardig of fantasierijk leek, wordt in overtuigende scenes tot magisch realiteit. Hoe beter die beeldjes zich verhouden tot de feiten uit haar leven, hoe geringer het contact met de mensen om haar heen, met haar vriend. Dankzij de onderkoelde taal weet Rinske Bouwman een jak in een koelvriesvak heel normaal te laten zijn. Heel bijzonder.

In zijn *coming of age* roman *W.* beschrijft **Tiemen Hiemstra** opkomst, bloei en teloorgang van een vriendschap. Of liever de verdwijning van vriend W. en het verdriet daarover. Plus de zoektocht naar hem. De schrijver neemt ons mee in raak en vaak ontroerend herinneringsproza, dat zowel een vrolijke als ook een tragische sfeer creëert. Verlangen naar het banale en tegelijkertijd het ongrijpbare maken van deze roman een ode aan de literatuur waarin vrolijke invallen en stilistisch hogeschoolwerk de boventoon voeren. Tussen neus en lippen slaagt Hiemstra er via kleine maar altijd aantrekkelijke en verrassende bespiegelingen in, zijn concrete vertelkunst van een diepzinnige en vaak geestige filosofische achtergrond te voorzien.

Met *Moeders, heiligen* schreef **Dieuwertje Mertens** een radicale roman in een zinderende stijl, over een jonge vrouw die te rade gaat bij de maagd Maria. Aloude vragen over moederschap, begeerte en schuldgevoel worden ingebed in een spannend en meeslepend verhaal dat uitstijgt boven het dagelijks realisme en toch geen moment zijn geloofwaardigheid verliest. Mertens speelt het klaar om de Maria-mythe een geheel nieuw aanzien te geven.

Wie zich wil verdiepen in het leven van startende ondernemers leze *Xerox* van **Fien Veldman**. Met stilistische overtuigingskracht creëerde zij een naamloze ik-verteller die in het printkamertje van een groot kantorencomplex berichten van klanten inventariseert, catalogiseert, uitprint of doorstuurt. Wat de zin is van haar werk is volkomen onduidelijk. Uit wanhoop over het ontbreken van elk menselijk contact begint ze in cursieve terzijdes tegen haar printer te praten. Alsof hij haar geliefde is: schoonmaken, aanmoedigen, geruststellen. ‘Ik ben er voor hem, en hij voor mij.’ Onder meer via deze terzijdes wordt langzaam maar zeker duidelijk waarom de ik-figuur niet opgewassen is tegen de harde wereld van marktwerking, competitie en onverschilligheid. En dat alles in klare, heldere taal. Een bijzonder debuut.

De Beesten van **Gijs Wilbrink** is een ambitieuze familiechroniek en vertelt op aanstekelijke wijze de verhalen van drie generaties Keller afkomstig uit Oost-Nederland. De streek en de mensen van de Achterhoek zijn misschien wel de belangrijkste personages in dit rijke en af en toe grimmige en mysterieuze epos. De lezer wordt meegezogen in de wilde en woeste wereld van nertsenfokkerijen, motorcrosses, stropers en duistere praktijken. De geschiedenis van de familieclan spitst zich toe op de zoektocht van dochter Isa, afkomstig uit de scene van krakers en dierenactivisme - waarin ze na haar jeugd is terechtgekomen - naar haar verdwenen vader, het hoofdpersonage Tom Keller. Een mythisch figuur, deze motorcrosser die zijn ruige gloriejaren in de jaren 70 beleefde. Een roman die je na lezing nog lang bijblijft.

Voor de jury van de Anton Wachterprijs 2024 is er één boek dat de prijs verdient. Een boek dat andere wegen inslaat dan wat op het ogenblik gebruikelijk is in de Nederlandse literatuur en dat ons bijzonder heeft verrast. En die roman is W. van Tiemen Hiemstra.

Tiemen Hiemstra schreef met de roman *W.* een bijzonder, aansprekend en wonderbaarlijk verhaal rondom een vriendschap. De ik-figuur haalt herinneringen op aan zijn vriend W, die ineens verdwenen is. Hoe ze elkaar op de middelbare school ontmoetten, hoe ze met elkaar optrokken, elkaar steunden, wat ze uitspookten. Ook tijdens hun studie in Antwerpen. Het plezier, de wederzijdse bewondering, de wonderlijke gebeurtenissen, de grappen, het geluk. Hier en daar fluistert in dit lichte en vrolijke proza wel duisternis door, maar daar leggen deze jongens zich niet bij neer.

Plotseling is W. verdwenen. Wie was en is hij? De schrijver maakte van dit *coming of age* gegeven iets concreets en toch geheimzinnigs, vaak genoeg geestig en ongrijpbaar. Dit klinkt door in Hiemstra's schrijftrant, die van gewone gebeurtenissen graag iets ongrijpbaars en afwijkends maakt. Hij slaagt erin via het gewone het ongewone op te roepen. Hij schrijft bijvoorbeeld: 'W en ik zaten al drie jaar bij elkaar in de klas voordat we vriendschap sloten'. Een hele wereld komt via zo'n gewone zin bij de lezer binnen. Voorzichtigheid, behoedzaamheid en verlangen. Kenmerken van Hiemstra's schrijfwerk. Ondertussen stelt hij met kracht het begrip 'vriendschap' aan de orde. Wanneer precies mag je je een vriend of vriendin van iemand anders noemen? Kan echte vriendschap wel bestaan? Geen zware discussie hierover in dit op het eerste gezicht lichte boek, dat vol staat met kleine debatten en grappen, afgewisseld met bedachtzame opmerkingen.

En ondertussen dendert het verhaal door: daar fietsen ze op weg naar Groningen, daar lopen ze in Antwerpen, honderduit pratend, en we maken ze

ook mee in Buenos Aires. Hiemstra slaagde erin zijn roman via kleine terzijdes, anekdotes en opmerkingen over filosofische begrippen van een bewonderenswaardige diepgang te voorzien. Hoe herinner je je een gelukkige tijd? Wat is precies belangrijk aan onze herinneringen? Hoe tastbaar zijn ze? Ergens laat hij zijn ik-verteller het volgende noteren: ‘Het enige dat ik bij het wakker worden zeker wist was dat ik de hele nacht gelukkig was geweest’.

Belangrijk personage in de roman is de filosofie leraar van de middelbare school. Via hem brengt Hiemstra een filosofische laag in zijn verhaal aan. ‘Dit klaslokaal is slechts de werkelijkheid’, stelde deze figuur. Ooit. *Slechts* de werkelijkheid, staat er, maar wat valt er dan te betreuren aan de werkelijkheid? Dit soort debatten rond het centrale thema, het raadsel van het onkenbare en het ongrijpbare, geeft er een mooie draai aan. In *W.* zijn herinneringen over een vriendschap misschien belangrijker dan de beleefde vriendschap zelf.

De ik-verteller en zijn vriendin Hilde, waarmee ook W bevriend was, gaan naar hem op zoek. Soms menen ze hem te zien of iets over hem te horen. Er is zelfs sprake van een *dubbelganger* maar Hiemstra is niet het soort schrijver dat ons daar duidelijkheid over verschaft in een sentimentele slotscène. Zijn roman discussieert tot het einde over wat is en niet is, over vriendschap, over verlangen naar wat niet terugkeert en over voorzichtigheid. Dit alles in een op het eerste gezicht aanstekelijke stijl vol kleine grappen en fraaiigheden, waarbinnen Hiemstra alle somberheid aan het oog probeert te onttrekken. Het ongrijpbare ligt soms ineens voor de hand via gewone zinnen en belevenissen van een paar behoedzame maar daarom des te opmerkelijker personages.

Hiemstra slaat andere wegen in dan wat op het ogenblik gebruikelijk is in de Nederlandstalige literatuur. Dit is een bijzondere roman, de jury kent met veel genoegen en unaniem de Anton Wachter Prijs toe aan Tiemen Hiemstra.

De Jury van de Anton Wachterprijs 2024: Gerbrand Bakker, Kees 't Hart, Joke Linders, Marja Pruis en Geart de Vries (voorzitter).